

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Навчально-науковий інститут післядипломної освіти
Кафедра прикладної психології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Перший проректор
Іщенко Н.М.

_____ 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Сімейна психологія з основами психотерапії»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Розробник

В.о. завідувача кафедри
прикладної психології
Гарант освітньої програми

Директор Навчально-наукового інституту
післядипломної освіти

Начальник навчально-методичного відділу

Дрозд О. В.

Опанасенко Л.А.

Опанасенко Л.А.

Нора Г.Л.

Шкіряк С.І.

1. Опис практики

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Виробнича практика	
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки	
Спеціальність	053 Психологія	
Освітня програма	Сімейна психологія з основами психотерапії	
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1	
Навчальний рік	2021-2022 н. р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	-	3 триместр
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4,5 кредити / 135 годин	
Структура курсу: години самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
		135 год.
Відсоток аудиторного навантаження	-	
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	Диф. залік	

2. Мета, завдання та результати

Мета: підготовка глибоко мислячого і рефлексивного фахівця, який володіє теоретичними основами психологічної науки і практичними навичками професійної діяльності у сфері сімейної психології шляхом організації та проведення психологічного дослідження в умовах виробничої діяльності, а також збір та обробка емпіричних даних для магістерської роботи.

Завдання:

- оволодіння сучасною методологією наукового дослідження, методами підбору психодіагностичного інструментарію, збору та обробки емпіричних даних;
- здійснення аналізу та інтерпретації емпіричних даних, формулювання висновків, рекомендацій, прогнозів за результатами дослідження для підготовки випускної кваліфікаційної роботи;
- оволодіння вміннями презентувати здобуті результати у вигляді звітів, публікацій тез доповідей;
- поглиблення навичок побудови консультативної (у тому числі з елементами психотерапії), розвивальної та корекційної практики за результатами дослідження;
- застосування різних форм і методів роботи щодо здійснення актуального (відносно запиту про психологічну допомогу чи результатів емпіричного вивчення) психологічного впливу;
- розвиток професійної рефлексії, здатності до самоосвіти і самовдосконалення.

Передумовами проходження практики є якісне засвоєння теоретичних знань та сформованість фахових компетентностей з дисциплін освітньо-професійної програми «Сімейна психологія з основами психотерапії».

Очікувані результати навчання з виробничої практики: підвищення фахового рівня студентів шляхом удосконалення компетентностей, необхідних для самостійної організації та проведення психологічного дослідження та побудови подальшої консультативної, розвивальної чи корекційної роботи.

У результаті вивчення дисципліни студент

має знати:

- організаційну структуру бази практики, її основні напрямки роботи;
- методи, прийоми, форми надання психологічної допомоги на базі практики;
- сучасні технології, які впроваджуються у роботу психологів на базі практики;
- особливості ведення документації.

має вміти:

- визначати об'єкт, предмет емпіричного дослідження, ставити мету і відповідні завдання;
- підбирати психодіагностичний інструментарій та організувати емпіричне вивчення психологічних феноменів;
- обробляти та аналізувати отримані дані, у тому числі із використанням сучасних технологій;
- відповідно до існуючих методів і засобів психологічного впливу, пропонувати можливі шляхи вирішення проблеми, продукувати роботу сімейного психолога з урахуванням результатів емпіричного дослідження;
- вибудовувати дослідницьку діяльність з урахуванням етичних засад.

Програмні компетенції

Загальні компетентності

- ЗК1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК3. Здатність регенерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК7. Здатність діяти соціально відповідно та свідомо.
- ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.
- ЗК 11. Здатність слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.
- ЗК 12. Здатність до особистісного розвитку, розкриття особистісного потенціалу, самовдосконалення.

Спеціальні (фахові) компетентності

- СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
- СК2. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.
- СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та / або доказові методики і техніки практичної діяльності.
- СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгові, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
- СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.
- СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
- СК9. Здатність дотримуватись у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватись загальнолюдськими цінностями.
- СК11. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

Очікувані програмні результати навчання:

- ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

- ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.
- ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та сформулювати теоретичні висновки.
- ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
- ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), проводити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.
- ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.
- ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
- ПР12 Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.
- ПР13 Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності

3. Програма виробничої практики

Заочна форма

№ п. п.	Теми	Самостійна робота
1	Ознайомлення з напрямками діяльності бази практики, нормативними документами, які регламентують діяльність психолога	8
2	Вивчення особливостей організації діяльності психолога, документацією фахівця	16
3	Підготовка і проведення студентом-практикантом психодіагностичних заходів, обробка та аналіз отриманих даних (експериментальної складової відповідно до проблематики магістерської роботи)	40
4	Проведення індивідуальних та групових консультацій самостійно під супервізією психолога, оформлення протоколів консультацій	24
5	Підготовка та проведення індивідуальних / групових занять (розвивальних, корекційних, з елементами психотерапії) самостійно під супервізією психолога	24
6	Реалізація індивідуального науково-дослідницького завдання (підготовка тез доповідей за результатами емпіричного вивчення проблеми магістерського дослідження)	14
7	Оформлення звіту з переддипломної практики	7
8	Захист звіту з практики	2
Всього за курсом		135

4. Зміст виробничої практики

4.1. Завдання для самостійної роботи

За результатами проходження практики студент має надати звіт, який повинен мати наступну структуру.

Розділ	Кількість сторінок
Титульний аркуш	1
Завдання на практику	1
Зміст	1
Огляд напрямків діяльності бази практики, нормативних документів, які регламентують діяльність психолога	2
Огляд документації фахівця-психолога, який працює на базі практики	1-2
Програма емпіричного дослідження з оглядом методів психодіагностики у контексті тематики магістерської роботи	4-5
Аналіз та систематизація результатів емпіричного вивчення проблеми	5-7
Розробка пропозицій щодо можливих шляхів вирішення проблем, виявлених під час психодіагностичної роботи (програма корекційних / тренінгових занять, циклу занять групи психологічної підтримки, занять психологічних клубів тощо)	7-8
Сценарій проведеного заняття (розвивального, корекційного, з елементами психотерапії)	2-3
Тези доповіді за результатами емпіричного вивчення проблеми магістерського дослідження	2-3
Висновки	1
Додатки	

4.2. Забезпечення освітнього процесу

Виробнича практика проводиться відповідно до навчального плану підготовки магістрів за спеціальністю 053 «Психологія», ОПП «Сімейна психологія з основами психотерапії».

Організація проходження практики здійснюється кафедрою прикладної психології, навчально-методичним відділом та керівництвом Навчально-наукового інституту післядипломної освіти.

Направлення студентів на практику здійснюється на основі наказу ректора з урахуванням відповідно до вимог до підготовки магістрів та договорів з суб'єктами господарювання, підприємствами, установами щодо проходження практики.

Керівник виробничої практики призначається зі складу кафедри прикладної психології. Керівник практики відповідає за:

- забезпечення студентів-практикантів методичними рекомендаціями;
- інструктування щодо порядку проходження практики;
- контролює проходження практики;
- проводить перевірку звітів та виставляє оцінку за виробничу практику.

Керівник від бази практики відповідає за:

- надає консультації відносно поставлених задач;
- організовує роботу студентів;
- контролює проходження практики відповідно до плану;
- надає характеристику студента та виставляє оцінку за результатами проходження практики.

Техніка безпеки під час проходження практики

Практика студентів університету проводиться на базах практики, які мають відповідати вимогам нормативно-правових актів з охорони праці. Відповідальність за організацію проведення і контроль практики покладається на керівника практики. У тісному контакті з керівником практики від Університету бази практики забезпечують високу якість та безпеку її проходження згідно з програмою проходження практики. Обов'язковою умовою допущення студентів до проходження практики є проходження ними вступного інструктажу з охорони праці.

Студенту-практиканту мають бути забезпечені нормальні умови праці і умови проходження практики. Студент-практикант повинен дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку організації.

Студент-практикант до початку практики повинен:

- одержати від керівника практики від Університету консультації щодо оформлення усіх необхідних документів;
- отримати номер телефону керівника практики від Університету для повідомлення щодо виникнення нестандартної ситуації;
- своєчасно прибути на базу проходження практики;
- вивчити і суворо дотримуватися правил охорони праці, виробничої санітарії.

Студент-практикант під час проходження практики зобов'язаний дбати про особисту безпеку і здоров'я оточуючих людей в процесі виконання будь яких робіт чи під час перебування на території підприємства, установи, організації.

Місце проходження практики

Студенти-магістри ОПП «Сімейна психологія з основами психотерапії» проходять виробничу практику на підприємствах, в організаціях та установах, у яких практичні психологи працюють у сфері сімейної психології. База практики

узгоджується з керівником магістерської роботи та керівником практики від ЧНУ імені Петра Могили. Також можливе проходження практики у підрозділах ЧНУ імені Петра Могили, якщо тематика роботи безпосередньо відповідає одному з напрямів діяльності такого підрозділу. У випадку проходження практики поза межами університету оформлюються угоди про дозвіл на проходження виробничої практики.

Базами для проходження виробничої практики визначено:

- Міський центр підтримки внутрішньо переміщених осіб та ветеранів АТО;
- Миколаївський міський центр соціальних служб;
- Військова частина А7178;
- Державна реабілітаційна установа «Центр комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю «Мрія»
- ГО «Центр навчання і освіти дорослих «Південь»;
- ТОВ Медичний центр «Вектор Плюс»;
- ФОП «Захарова Л. Г.»;
- Навчально-науковий центр соціально-психологічної підтримки, професійного розвитку та сприяння працевлаштуванню ЧНУ імені Петра Могили.

5. Підсумковий контроль: диференційований залік

За результатами проходження практики студент має надати звіт про її проходження. Підсумковий контроль здійснюється у формі захисту звіту. Захист приймається керівником практики від університету.

Для захисту студент також має підготувати доповідь тривалістю 5–7 хвилин, що обов'язково має включати:

- стислу характеристику місця проходження практики;
- опис завдань, виконаних під час практики;
- зв'язок завдань практики з тематикою магістерської роботи;
- представлення експериментальних результатів (емпіричного дослідження) та запропонованих шляхів вирішення виявлених проблем.

Після закінчення доповіді керівник практики задає питання з приводу роботи студента та з урахуванням ознайомлення зі звітом з виробничої практики виставляє підсумкову оцінку.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Під час оцінювання проходження виробничої практики до уваги беруться:

- оцінка керівника практики від підприємства, організації, установи (бази практики);
- відповідальність, сумлінність, повнота виконання завдання (виконані усі складові роботи);
- коректність (усі функції реалізовані відповідно до опису завдання);
- знання теоретичних та практичних матеріалів за тематикою;

- якість оформлення звітних документів та своєчасна їхня підготовка;
- представлення результатів у формі доповіді та відповіді на питання під час звітної конференції.

Оцінювання результатів роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти

№ п.п.	Види робіт	Максимальна кількість балів
1	Оцінка здобувача вищої освіти під час практики (дотримання трудової, навчальної дисципліни, техніки безпеки, планування та здійснення поточної роботи, сформованість практичних вмінь та навичок практичної роботи, компетентність тощо)	20
2	Виконання завдань практики	20
3	Звіт за результатами практики	30
4	Захист практики	30
	Разом	100

Рівень засвоєння практичних знань здобувач вищої освіти оцінюється за шкалою відповідно до вимог ECTS, а також – за традиційною шкалою.

Результат складання диференційованого заліку з виробничої практики заноситься до заліково-екзаменаційної відомості і залікової книжки здобувача вищої освіти. Заліково-екзаменаційну відомість керівник практики від навчального закладу повністю заповнює, підписує разом з усіма членами комісії та здає особисто в деканат.

Кількість балів	Критерії оцінювання
90-100	Робота за програмою практики здійснена студентом на високому рівні; практикант проявив себе як організований, сумлінний, творчий під час виконання різних видів завдань, знає і вміє застосовувати у практичній діяльності сучасні технології і нові інформаційні засоби; підготував у визначений термін документацію, оформлену на високому рівні.
82-89	Робота за програмою практики здобувачем вищої освіти проведена на достатньо високому рівні; були допущені несуттєві недоліки; практикант проявив себе як дисциплінована та відповідальна особистість; знає і вміє якісно виконувати основні види робіт практичного психолога; звітна документація подана у визначений термін з оформленою у повному обсязі документацію.
75-81	Робота за програмою практики проведена на достатньому рівні; практикант допускав незначні помилки при виконанні завдань практики; у ході практики був дисциплінованим, виконавчим, самостійним, критичним на всіх ділянках роботи; подав вчасно

	документацію, у яку можуть бути внесені незначні доповнення і виправлення.
69-74	Робота за програмою практики проведена на задовільному рівні; здобувач вищої освіти проявив себе як організований, дисциплінований, але недостатньо самостійний та ініціативний; із невеликим запізнення подав документацію, до якої є ряд зауважень.
60-68	Робота проведена на задовільному рівні; студент проявив себе як недостатньо організований і дисциплінований, безініціативний; під час виконання завдань практики потребував додаткових консультацій та допускався низки помилок; подав невчасно документацію, яка потребує доповнень і виправлень.
35-59	Роботу, передбачену програмою з практики, виконав частково, на низькому професійному рівні, допускав помилки, пов'язані зі знанням теоретичного матеріалу та виконанням практичних завдань. Подав документацію з великим запізненням, допустив значні помилки в її оформленні.
0-34	Практикант не виконав програми практики.

Оформлення результатів проходження практики

Для оформлення результатів проходження практики студенти мають використовувати наступні шаблони документів (обидва шаблони мають бути роздруковані на 1 аркуші з 2 сторін:

- договір на проведення практики та подальше працевлаштування студентів ЧНУ імені Петра Могили;
- індивідуальне завдання на практику.

Шаблон 1. Договір на проведення практики

ДОГОВІР № _____

на проведення практики та подальше працевлаштування студентів ЧНУ ім. Петра Могили

« _____ » _____ 20__ р.

Ми, що нижче підписалися, з однієї сторони Чорноморський національний університет імені Петра Могили (далі – ЧНУ ім. Петра Могили), в особі ректора Клименка Леоніда Павловича, що діє на підставі Статуту Чорноморського національного університету імені Петра Могили і, з іншої сторони _____
(назва підприємства, організації, установи)

(далі – база практики), в особі _____
(посада,

_____, що діє на підставі
прізвище та ініціали)

(статут підприємства, розпорядження, доручення)

уклали між собою цю угоду на проведення практики студентів:

1. База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти студентів ЧНУ ім. Петра Могили на практику згідно з календарним планом:

№ з/п	Шифр і назва спеціальності	Курс	Вид практики	Кількість студентів	Строки практики	
					початок	закінчення

1.2. Призначити наказом кваліфікованих спеціалістів для безпосереднього керівництва практикою.

1.3. Створити необхідні умови для використання студентами програм практики, не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності.

1.4. Забезпечити студентам умови безпечної роботи на кожному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів праці. Забезпечити спецодягом, запобіжними засобами, лікувально-профілактичним обслуговуванням за нормами, встановленими для штатних працівників.

1.5. Надати студентам-практикантам і керівникам практики від ЧНУ ім. Петра Могили можливість користуватися лабораторіями, кабінетами, майстернями, бібліотеками, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики.

1.6. Забезпечити облік виходу на роботу студентів-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти заклад вищої освіти.

1.7. Після закінчення практики дати характеристику на кожного студента-практиканта, в котрій відобразити якість практичної підготовки та підготовленого ним звіту.

1.8. Додаткові умови:

- Цей Договір укладений терміном на 5 років;
- Приймати на роботу за умов відповідності вимогам на конкурсних засадах випускників ЧНУ ім. Петра Могили.

2. Заклад вищої освіти зобов'язується:

2.1. За два місяці до початку практики надати базі практики для погодження програму практики, а не пізніше ніж за тиждень – список студентів, які направляються на практику.

2.2. Призначити керівниками практики кваліфікованих викладачів.

2.3. Забезпечити додержання студентами трудової дисципліни і правил внутрішнього розпорядку. Брати участь у розслідуванні комісією бази практики нещасних випадків, якщо вони сталися з студентами під час проходження практики.

3. Відповідальність сторін за невиконання угоди.

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення практики згідно з законодавством України про працю.

3.2. Усі суперечки, що виникають між сторонами за цією угодою, вирішуються у встановленому порядку.

3.3. Договір набуває сили після її підписання сторонами і діє до кінця практики згідно з календарним планом.

3.4. Договір складений у двох примірниках: по одному – базі практики і ЧНУ імені Петра Могили.

4. Місцезнаходження сторін і розрахункові рахунки:

ЧНУ ім. Петра Могили:

База практики:

54003 м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10
тел.: +38 (0512) 500333, +38 (0512) 244189
Код ЄДРПОУ 23623471
р/р №35224278016042
МФО 820172 в ДКСУ у м. Києві
ІПН 236234714032, св. № 100160589

Підписи та печатки:

ЧНУ ім. Петра Могили:

База практики:

_____ **Леонід КЛИМЕНКО**
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

м.п. « _____ » _____ 20__ року

м.п. « _____ » _____ 20__ року

1	2	3	4

Керівники практики:

від ЧНУ ім. Петра Могили

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

від підприємства

(організації, установи)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Студент _____ (п

рїзвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство (організацію, установу) « ____ » _____ 20__ року

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище відповідальної особи)

Печатка

підприємства (організації, установи)

вибув з підприємства (організації, установи) « ____ » _____ 20__ року

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище відповідальної особи)

Печатка

підприємства (організації, установи)

Відгук і оцінка роботи студента на практиці

_____ (назва підприємства, організації, установи)

Керівник практики

від підприємства (організації, установи)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ року

Печатка

**Висновок керівника практики від ЧНУ імені Петра Могили
про проходження практики**

Дата складання заліку « ___ » _____ 20 __ року

Оцінка:
за національною шкалою _____
(словами)

кількість балів _____
(цифрами)

за шкалою ECTS _____
(літерою)

Керівник практики
від ЧНУ ім. Петра Могили _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

« ___ » _____ 20 __ року

7. Рекомендовані джерела інформації

1. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.
2. Етичний кодекс психолога, розроблений робочою групою НПА зі створення етичного кодексу та комітету. Режим доступу: https://www.npa-ua.org/files/ugd/86d9b8_91576161f5464bc2a8b1fa49dc327fd4.pdf
3. Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ: Педагогічна думка, 2016. 219 с.
4. Кучманіч І. М. Психологія сім'ї : навчально-методичний посібник. Миколаїв, 2018. 180 с.
5. Кучманіч І. М. Усвідомлене батьківство: навчально-методичний посібник. Миколаїв: Іліон, 2017. 192 с.
6. Лефтеров В.О., Цільмак О. М. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі. К.: Ліра, 2020. 266 с.
7. Магдисюк Л. І. Психологія сімейної кризи: методичні рекомендації до курсу «Психологія сімейної кризи». Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 20 с.
8. Мороз Р. А. Психологія травмуючих ситуацій: навчально-методичний посібник. Миколаїв : Іліон, 2018. 298 с.
9. Мушкевич М. І., Чагарна С. Є. Основи психотерапії. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 420 с.
10. Немеш О.М. Віртуальна діяльність особистості : структура та динаміка психологічного змісту: Монографія. Київ: Слово, 2017. 391 с.
11. Основи науково-психологічних досліджень : навч.-метод. посіб. З. М. Адамська, І. П. Андрійчук, О. М. Воронкевич, Г. К. Радчук, С. В. Чопик, М. М. Шпак. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 214 с.
12. Психологія сім'ї : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Помиткіна, В.В. Злагодух, Н.С. Хімченко, Н.І. Погорільська. К.: НАУ, 2011. 272 с. (рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів).
13. Психологія сім'ї: підручник / за ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.
14. Рибалка В. В. Методологічні проблеми наукової психології: посібник. Київ: Талком, 2017. 245 с.
15. Седих К., Фільц О. Основи психотерапії. К. : Академія, 2017. 192 с.
16. Строкань О. В., Мірошніченко М. Ю. Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності: конспект лекцій. Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2021. 152с.
17. Туриніна О. Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.- метод. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 206 с.
18. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: ДП Вид. дім «Персонал», 2017. 160 с.
19. Фурман А. В. Методологія парадигмальних досліджень : монографія. Київ : Інститут соціальної і політичної психології НАПН України; Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 100 с.

20. Черезова І. О. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Бердянськ, БДПУ, 2016. 193 с.
21. Чернілевський Д. В. Методологія наукової діяльності : навч. посіб. Вінниця : Вид-во АМСКП, 2020. 484 с.
22. Яцина О. Ф. Основи психотерапії : практикум. Навчально-методичний посібник. Ужгород, 2021. 80 с.
23. Howell K. Introduction to the Philosophy of Methodology. London: Sage Publications. 2013.
24. Kit S. Global Perspectives in Family Therapy: Development, Practice, Trends. Routledge, 2013. 240 p.
25. Franklin M. Understanding Research: Coping whis the Quantitative – Quantitative Divide. London and New York: Routledge. 2018.
26. Douglas S. Clinical Dilemmas in Psychotherapy: A Transtheoretical Approach to Psychotherapy Integration. New York: Hardcover. 280 p.
27. Melzack R. and Wall P. Pain: Psychological and Psychiatric Aspects. London: Baillere, Tindall and Cassell, 2013. 363 p.

Інформаційні ресурси

<http://books.google.com>

<http://pidruchniki.ws>

<http://studentam.net.ua/>

<https://scibook.net/>

<https://psihologia.info>

<https://psyfactor.org>